

PÁIPÉAR II

(90 marc)

ROINN I

PRÓS LITEARTHA

30 MARC

Ceist 1. Léigh go cúramach an sliocht athchóirithe seo as an úrscéal **I Measc Vaimpírí le hOrna Ní Choileáin**. Freagair **trí cinn** de na ceistanna a ghabhann leis.
Ní mór ceist **amháin** a roghnú as **A** agus ceist **amháin** a roghnú as **B**.
Is féidir an **triú ceist** a roghnú as **A nó as B**. Ní gá níos mó ná **leathanach** a scríobh.
Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat. **(15 mharc)**

Ag Crochadh Thart le Vaimpírí na hUaimhe

1. Vaimpír is ea Marius. Ón gcéad lá ar chas Ailfí, gnáthdhéagóir, agus é féin ar a chéile sa scioból ag bun ghairdín an teachín samhraidh, is ar éigean a bhí siad scartha óna chéile níos mó ná cúpla uair an chloig. Sna laethanta sin, bhí Marius ina chónaí san áiléar i dteach Ailfí. I seanfholcadán a bhíodh sé ina chodladh. Le tamall gearr anuas, áfach, tá Marius agus cúpla teaghlach eile ina gcónaí i seanreilig a bhfuil uaimh ann. Is idir shúgradh is dáiríre a bhíonn Ailfí nuair a thugann sé ‘Vaimpírí na hUaimhe’ orthu. Bhí Ailfí tar éis teacht ar an tuiscint gur vaimpírí faoi leith iad, vaimpírí na hUaimhe. Vaimpírí iad a bheadh gan dídean, b’fhéidir, mura mbeadh an áit sin acu. Vaimpírí iad a d’iarr tearmann ann nuair a thuig siad go raibh siad éagsúil le daoine eile. Ní raibh an scéal iomlán ag Ailfí ós rud é nach raibh sé de mhisneach aige dul róchongarach don dream seo go fóill – mar cén saghas duine a bheadh ag iarraidh comhlúadar a dhéanamh le Vaimpírí na hUaimhe?
2. Smaoinigh Ailfí ar an gcruinniú a bhí acu tamall roimhe sin le Stuart de Barra, an léiritheoir agus an stiúrthóir scannán cáiliúil. Bhí Stuart de Barra tógtha le Marius agus thug sé cuireadh dó dul go dtí an Trasalváin chun páirt a ghlacadh i scannán uafáis. Bhí tréithe faoi leith ag Marius. Bhí cuma mhílíteach air agus cruth V ar a chuid gruaige ar a chlár éadain. Ní raibh a fhios ag mórán daoine gur vaimpír é Marius. Ba vaimpírí iad teaghlach agus muintir Mharius go léir. D’imigh siad ar ais go dtí an Trasalváin oíche amháin le linn an tsamhraidh agus d’fhág siad Marius bocht ina ndiaidh. Bhí áthas an domhain ar Mharius gur iarr Stuart air dul leis go dtí an Trasalváin agus bhí Ailfí sásta a sheacht ndícheall a dhéanamh chun cabhrú leis.
3. ‘Tá eagla orm go mbeidh orainn an turas a chur ar ceal,’ arsa Marius os íseal lá amháin. ‘Tagann uamhain eitlete orm.’ I seomra Ailfí a bhí siad. Bhí siad le himeacht go dtí an Trasalváin faoi cheann trí lá agus bhí nithe fós le plé acu. Bhí an plean oscailte ar an ríomhaire os a gcomhair amach. Stán Ailfí ar Mharius. ‘Uamhain eitlete? Céard é sin?’ a d’fhiafraigh sé de ghuth crosta, mífhoighneach. ‘Uamhain eitlete – faitíos roimh an eitilt,’ a d’fhreagair Marius de ghlór séimh. Phléasc Ailfí amach ag gáire. Baineadh stangadh as Marius. ‘Nílím ag magadh,’ arsa Marius. ‘Is vaimpír tú, a Mharius!’ a dúirt Ailfí. ‘Bíonn tú ag eitilt faoi sholas na gealaí gach oíche.’ ‘I gcruth ialtóige – sciathán leathair – a bhímse agus mé amuigh istioíche,’ arsa Marius. ‘Bíonn saoirse agam, agus tá radar agam ó dhúchas chun mé a threorú.’ Níor labhair ceachtar den bheirt acu ar feadh meandair. Bhris Marius an tost. ‘Eitleán!’ ar sé. ‘Is ionann é agus canna stáin. Ní fhéadfainn é a sheasamh.’
4. Bhí Ailfí ag faire ar Mharius go hamhrasach. Bhí aghaidh Mharius níos mílithí ná riamh agus gan é ach á shamhlú féin saite in eitleán. Thuig Ailfí go raibh Marius lándáiríre. Lig sé osna as. Bhí eitilt agus lóistín curtha in áirithe acu cheana féin. Bhí conradh sínithe acu. Bhí Stuart de Barra agus lucht déanta an scannáin ag brath orthu. Bheadh air féin agus ar Mharius an fhadhb seo a réiteach. Ansin chuir Ailfí ceist eile ar Mharius go fonóideach. ‘An bhfuil aon bhob eile agat le bualadh orm inniu?’ Ní raibh sé ag súil leis an bhfreagra a fuair sé. ‘Deacracht bheag amháin eile! Mo phas – tá sé as dáta,’ arsa Marius. B’in buille na tubaiste. Bheadh air grianghraf suas chun dáta de Mharius a fháil. Grianghraf de vaimpír! B’fhusa a rá ná a dhéanamh. Thit Ailfí ina staicín ar an sac pónaire. Lig sé scread íseal as.

(Athchóiríodh an buntéacs lena chur in oiriúint don chóras measúnachta gan é a chur i gcead an údair roimh ré.)

Ceisteanna (iad ar cómharc)

A (Buntuiscint)

(i) Tabhair dhá phointe eolais i dtaobh na vaimpírí atá ina gcónaí sa tseanreilig. (Alt 1)

- Is iad Marius agus cúpla teaghlach eile de vaimpírí atá ag cur futhu ann.
- Bhí siad ag cur fúthu in uaimh atá sa tseanreilig.
- Tugann Ailfí Vaimpírí na hUaimhe orthu.
- Is vaimpírí faoi leith iad, dar le Ailfí.
- Is vaimpírí iad a bheadh gan dídean / gan áit chónaithe murach an uaimh seo sa tseanreilig.
- Tá siad éagsúil / difriúil le daoine eile.
- Is léir gur pobal ar imeall an tsochaí iad na vaimpírí.
- Nuair a thuig na vaimpírí seo go raibh siad difriúil le daoine eile. D'iarr siad tearmann nó áit shabháilte sa tseanreilig.
- Thabharfadh an focal 'tearmann' le fios duit go raibh na vaimpírí seo i mbaol nó gur shíl siad go raibh siad i mbaol toisc go raibh siad éagsúil le daoine eile.
- Níor mheasc / bhain Ailfí ná daoine eile leo.
- Bhíodh siad ina gcodhladh i seanfholcadán sula bhog siad go dtí an seanreilig.
- Caithfidh go raibh muintir na háite agus Ailfí féin amhrasach faoi na vaimpírí mar caitear drochmheas sa phíosa ar an saghas duine a bheadh ag iarraidh comhluadar a dhéanamh le Vaimpírí na hUaimhe nó níor theastaigh uaidh / uathu dul róchongórach dóibh?

(i) Scríobh síos dhá chúis a raibh áthas an domhain ar Mharius dul go dtí an Trasalváin. (Alt 2)

- Bhí teaghlach agus muintir Mharius ina gcónaí sa Trasalváin agus bhraith sé uaidh iad.
- Bhí teaghlach agus muintir Mharius ina gcónaí sa Trasalváin agus bhí uaigheas air.
- Le linn an tsamhraidh ghread muintir Mharius go dtí an Trasalváin agus d'fhag siad Marius bocht ina ndiaidh. Theastaigh ó Mharius iad a leanúint.
- Thug Stuart de Barra, stiúrthóir cáiliúil scannán, cuireadh do Mharius dul go dtí an Trasalváin chun páirt a ghlacadh i scannán uafáis nua.
- Ba bheag duine a bhí ar an eolas sa tír gur vaimpír é Marius, i ndáiríre, agus b'fhéidir gur theastaigh uaidh dul go dtí an Trasalváin sula scaipfí an t-eolas ina thaobh.

(ii) Luaigh dhá dheacracht a bhí ag Marius maidir lena thuras go dtí an Trasalváin. (Ailt 3 & 4).

- Tagann uamhain eitilte nó faitíos roimh eitilt ar Mharius mar ní bhraitheann sé slán ná sabháilte in eitleán mar gurb ionann eitleán agus canna stáin, dar leis.
- Tá pas (taistil) reatha Mharius as dáta.
- Caithfidh Marius grianghraf de féin, ceann suas chun dáta, a fháil i gcomhair a phas. Tuigeanann Marius go gcruthóidh sé seo fadhb toisc nach bhfuil sé furasta griangraf de vaimpír a thógáil.

B (Léirthuisicint)

(i) Tabhair cuntas gairid ar dhá tréith a bhaineann le Marius.

Tréithe fisicúla faoi leith ag Marius:

- Bhí tréithe fisicúla faoi leith ag Marius: cuma agus dreach so-aitheanta na vampíre air – mílítheach san aghaidh agus stíl ghruaige chlasaiceach vampíre aige - an V-cruth nó Widow's Peak go soiléir i líne ard a chuid gruaige i mbarr a chlár éadain.
- Bhí Stuart de Barra, an léiritheoir agus an stiúrthóir scannán cáiliúil tógtha le tréithe fisicúla Mharius ón gcéad lá a chonaic sé é mar thug sé cuireadh dó dul go dtí an Trasalváin chun páirt a ghlacadh i scannán uafáis.

Tréithe Pearsantachta Mharius:

✓ Is duine dílis é Marius

- Bhí sé dílis dá chara, Ailfi. Ón gcéad lá ar chas Ailfi agus é féin ar a chéile is ar éigean a chaith siad níos mó ná cúpla uair a chloig scartha óna chéile.
- Bhí sé dílis dá theaghlach. Cé gur ghread siad leo go dtí an Trasalváin agus gur fhág siad Marius ina ndiaidh in Éirinn theastaigh ó Mharius dul go dtí an Trasalváin chun iad a fheiceáil.
- Bhí sé dílis dá dhúchas mar vaimpír agus bródúil as. Nuair a labhraíonn sé faoina chuid eitleithe istóiche braithimid an dílseacht agus an bród ina ghlór. 'Bíonn saoirse agam agus radar ó dhúchas chun mé a threorú.' Is treise dúchas ná oiliúint fiú i gcás vaimpíre.

✓ Is duine macánta agus oscailte é Marius.

- Admhaíonn Marius do Ailfi go dtagann uamhain eitleithe nó faitios roimh eilt air mar nach mbraitheann sé sabháilte in eitleán. Deir sé gurb ionann eitleán agus canna stáin agus nach féidir leis é a sheasamh.
- Admhaíonn Marius do Ailfi go bhfuil a phas taistil as dáta.

✓ Is duine séimh é Marius.

- Nuair a léiríonn Ailfi a mhíshástacht agus a mhífhoighne le Marius i ngeall ar an 'uamhain eitleithe' agus a phas a bheith as dáta labhraíonn Marius go séimh agus go réasúnta le hAilfi cé go mbraithfeá an díoma ina ghlór lena chara. Níor éirigh Marius feargach agus níor fhreagair sé a chara go grod.

✓ Is duine seachantach, ann féin é Marius.

- Nuair a chónaigh sé le hAilfi chónaigh sé san áiléar agus chodail sé i seanfholcadán.
- Anois cónaíonn sé in uaimh i seanreilig i dteannta vaimpírí eile.
- Caithfidh nár mheasc Marius mórán leis an bpobal i gcoitinne mar deirtear linn sa sliocht gur bheag duine a bhí ar an eolas gur vaimpír é, i ndáiríre, sin uile in aineoinn dath mílítheach a aghaidhe agus stílghruaige shoaitheanta vaimpíre a bheith aige.

✓ Is duine ar imeall an tsochaí é Marius.

- Ia Vaimpír é.
- Chónaigh sé in uaimh i seanreilig.
- Shíl Ailfi gur bhain Marius le pobal ar an imeall ar theastaigh dídean uaidh / uathu ó am go chéile agus a lorg tearmann sa tseanreilig nuair a shíl siad go raibh siad i mbaol ón bpobal i gcoitinne.
- Duine tréigthe atá ann ar imigh a theaghlach go dtí an Trasalváin thar oíche gan é a thabhairt leo.

✓ **Is duine faiteach / eaglach / scáfar / imníoch / sceiteach / neirbhíseach é Marius.**

- Tagann uamhain eitilte nó faitíos roimh eitilt air nuair a bhíonn turas in eitleán le déanamh aige.
- Síleann sé nach bfuil in eitleán ach canna stáin agus ar an ábhar sin ní bhraitheann sé sábháilte ann.
- Is é is dóichí ná gur imní agus faitíos faoi ndeara an drogall a bhí ar Mharius a rá le hAilfí go raibh a phas as dáta. Thuig sé na deacrachtaí a bheadh ann grianghraf de féin a fháil faoi mar a thuig Ailfí. Ar nós go leor daoine a bhíonn imníoch faoi rud cuireann Marius an deacracht ar an mhéar fhada agus fágann sé réiteach na faidhbe go dtí an nóiméad deireanach.

(ii) **Tabhair cuntas gairid ar dhá tréith a bhaineann le hAilfí.**

✓ **Is duine carthannach / cuiditheach (cuidiúil) / cabhrach / cuntach é Ailfí.**

- Tugann Ailfí cead do Mharius fanacht san áiléar agus codladh i seanfholchadán ina theach féin nuair a thuigeann sé nach bfuil aon áit chónaithe eile ag Marius.
- Bhí achan rud á eagrú ag Ailfí do Mharius maidir le dul go dtí an Trasalván. Bhí na pleananna ar fad déanta amach aige ar an ríomhaire.

✓ **Is duine géarchúiseach agus ábalta é Ailfí**

- Tagann Ailfí ar an tuiscint gur vaimpírí faoi leith iad, vaimpírí na hUaimhe.
- Tagann Ailfí ar an tuiscint gur vaimpírí iad, vaimpírí na hUaimhe, a bheadh gan dídean mura mbeadh an uaimh sa tseanreilig acu.
- Tuigeann Ailfí gur vaimpírí iad a d'iarr tearmann sa tseanreilig nuair a thuig siad go raibh siad éagsúil le daoine eile.
- Tuigeann Ailfí láithreach bonn go bhfuil deacracht mhór le sárú aige nuair a insíonn Marius dó go bhfuil a phas as dáta. Caithfear grianghraf reatha de Mharius a fháil ach faoi mar a mhachnaigh Ailfí dó féin ‘Grianghraf de vaimpír! B’fhusa a rá ná a dhéanamh.’

✓ **Is duine é Ailfí a bhfuil féith an ghrinn ann**

- Tuigtear do Ailfí láithreach bonn go bhfuil ioróin agus paradacs ann nuair a admhálaíonn Marius go bhfuil uamhain eitilte air. Ní shamhlófa faitíos roimh eitilt ar vaimpír a chaitheann an oíche ina ialtóg ag eitilt ó áit go háit. B’in an chúis gur phléasc sé amach ag gáire.
- Is idir shúgradh agus dáiríre a bhíonn Ailfí nuair a fhiafraíonn sé de Mharius an bhfuil aon bhob eile aige le bualadh air.
- Léiríonn Ailfí go bhfuil féith an ghrinn ann nuair a bhaist sé Vaimpírí na hUaimhe ar na vaimpírí a bhí ag cur futhu in uaimh sa tseanreilig. Baile mór i gContae na Mí is ea An Uaimh agus shílfeá gur bhain na vaimpírí seo leis an mbaile mór sin seachas le huaimh i seanreilig.

✓ **Is duine é Ailfí nach bhfuil gan locht**

- Sceitheann a **chaolaigeantacht** ar Ailfí nuair a deir sé nach raibh sé de mhisneach aige dul róchóngarach don dream seo go fóill os rud é nach raibh an scéal iomlán aige – mar cén saghas duine a bheadh ag iarraidh comhlúadar a dhéanamh le Vaimpírí na hUaimhe. Is é sin an saghas meoin a bhíonn ag daoine caolaigeanta maidir le mionlaigh atá éagsúil leis an bpobal i gcoitinne.
- Sa sliocht seo den scéal léiríonn Ailfí a **mhífhoighne** le Marius maidir leis an uamhain eitilte agus a phas a bheith as dáta. Braithimid an mhífhoighne sa sliocht seo a leanas: “Cad atá i gceist agat le huamhain eitilte?” a d’fhiafraigh sé [Ailfí] dá chara de ghuth crosta, mífhoighneach. ‘Uamhain eitilte – faitíos roimh eitilt,’ a d’fhreagair Marius de ghlór séimh. Go tobann phléasc Ailfí amach ag gáire. Baineadh stangadh as Marius. ‘Nílím ag magadh, geallaim duit,’ ar sé. ‘Is vaimpír tú, a Mharius!’ a dúirt Ailfí. ‘Bíonn tú ag eitilt faoi sholas na gealaí gach oíche.’ Deirtear linn freisin go raibh Ailfí ‘clipthe, cráite ag clamhsáin agus gearáin Mharius’. Ag pointe eile ligeann Ailfí osna as agus nuair a chloiseann sé faoi phas Mharius a bheith as dáta titeann sé ina staicín ar an sac pónairí agus ligeann scread íseal as.

- Tá **contrárachtaí i bpearsantacht Mharius**. Cé go léiríonn sé tuiscint inmholta agus comhbhá leis na vaimpíirí i gcoitinne mar mhionlach atá ar imeall an tsochaí ní thagann an tréith seo chun cinn nuair a bhíonn air aghaidh a thabhairt ar dheacrachtaí Mharius.

(iii) **Ar thaitin an scéal seo leat? Luaigh dhá fháth le do fhreagra.**

✓ **Thaitin an scéal liom**

- Is maith liom scéalta agus scannáin nua-aimseartha ina mbíonn rólanna lárnacha ag vaimpíirí. Ní scéalta uafáis iad, na scéalta nua vaimpíreachta, a scanraíonn an t-anam asat ar nós Dracúla agus na seanscéalta uafáis a bhain le vaimpíirí. Go minic is scéalta iad ina mbíonn daoine óga páirteach iontu. Bíonn buanna agus laigí ag na vaimpíirí. Níos minicí ná a chéile bíonn an bhéim ar an ngreann sna scéalta. Cé nach bhfuil againn anseo ach sliocht ón scéal feicimid láithreach bonn gur déagoirí iad na príomhcharachtair agus feicimid go leagtar an bhéim ar an ngreann sa scéal; vaimpír óg a bhfuil uamhain eitilte air; vaimpíirí a bhfuil cónaí orthu in uaimh agus a dtugtar Vaimpíirí na hUaimhe orthu; vaimpír a chodlaíonn i seanfholcadán agus ansin turas go dtí an Trasalván chun scannán a dhéanamh. Bheadh fonn orm anois an scéal ar fad a léamh.
- Is ríléir go bhfuil téama eile sa scéal seo freisin. Seasann Marius agus na vaimpíirí do mhionlach pobail atá ar imeall an tsochaí ina maireann siad. Tá siad éagsúil leis an bpobal i gcoitinne. Go minic, ar nós na vaimpíirí, lorgaíonn an pobal imeallach tearmann nó áit a mbraitheann siad sabháilte ann. Níos minicí na a chéile ní thugtar cothrom na Féinne dóibh agus sáraítear a gcearta. Uaireanta eile bíonn siad scanraithe agus teitheann siad ón áit mar a rinne teaghlach Mharius thar oíche agus gan é a thabhairt leo. Ach bíonn duine nó daoine i ngach sochaí a chosnaíonn cearta an mhionlaigh agus a throidheann ar a son. Déanann siad, mar a dhéanann Ailfí sa scéal seo, iarracht aithne a chur ar an bpobal imeallach agus eolas a chur ar a nósanna agus ar a gcultúr. Níl Ailfí ag iarraidh Marius a athrú. Ní chuireann sé iachall air codladh i ngnáth leaba ná cur faoi i ngnáth theach. Ach is í an chuid is tarraingí den scéal ar fad ná go seachnaíonn an t-údar cur chuige atá ró-dhairíre agus tromchúiseach. Is iad an greann agus an áibhéil a shabhálann an scéal seo. Taithníonn scéalta mar seo go mór liom agus bheadh fonn orm an scéal ar fad a léamh.

✓ **Níor thaitin an scéal liom**

- Tá a fhios agam nach bhfuil anseo ach giota as scéal níos faide ach ní bhfuair mé blas ar bith air mar scéal. Bunaithe ar a bhfuil anseo ní bheadh fonn dá laghad orm an scéal ar fad a léamh. Tá an bheirt charachtar atá luaite anseo, Ailfí agus Marius, leamh agus míshuimiúil. Ón gcéad lá ar chas Ailfí agus Marius ar a chéile, is ar éigean a chaith siad níos mó ná cúpla uair a chloig scartha óna chéile. Na leanaí bochta! Caithfidh nach raibh saol róshuimiúil acu go dtí sin. Sílim go bhfuil Marius agus Ailfí chomh suimiúil le Peppa, mo pheata beag muice. Agus an greann páistiúil: ag crochadh thart le vaimpíirí; Vaimpíirí na hUaimhe; vaimpír a bhfuil faitíos roimh eitilt air agus an tagairt don ghrianghraf! Agus cá bhfuair an t-údar an smaoineamh go mbeadh vaimpír sásta an oíche a chaitheamh i seanfholchadán? Tá sé aiféiseach amach is amach. Is ait liom nár thug an t-údar ‘a ghaolta fola’ ar theaghlach Mharius. Gan fiacail a chur ann níor thaitin an scéal seo liom, beag ná mór.

Ceist 2. Freagair **A** nó **B** anseo. Ní gá níos mó ná **leathleathanach** a scríobh.

(15 mharc)

A

- (i) Ainmnigh gearrscéal Gaeilge nó úrscéal Gaeilge nó dráma Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil an cineál céanna *mothúcháin* i gceist ann is atá sa sliocht i **gCeist 1**.

Ní mór teideal an tsaothair sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir.

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa saothar sin faoin gcineál sin *mothúcháin*.

nó

Déan comparáid **ghairid** idir a bhfuil sa sliocht i **gCeist 1** faoin *mothúchán* úd agus a bhfuil faoin *mothúchán* céanna sa saothar atá ainmnithe agat.

B

- (i) Maidir le do rogha **ceann amháin** de *na saghsanna daoine* seo a leanas, ainmnigh gearrscéal Gaeilge nó úrscéal Gaeilge nó dráma Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil *an saghas sin duine* i gceist ann.

Ní mór teideal an tsaothair sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir.

(a) Duine sprionlaithe	(b) Duine cairdiúil	(c) Duine cabhrach
(d) Duine misniúil	(e) Duine glic	(f) Duine seafóideach

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa saothar sin faoin *saghas duine* atá roghnaithe agat.

Nóta: I gcás **A** nó **B** thuas, tá cead agat chomh maith dráma Gaeilge a ainmniú ar ghlac tú páirt ann le linn do chúrsa.

A (i) agus B (i) Teideal an tsaothair	= 1 mharc	15 mharc
Ainm an údair	= 1 mharc	
A (ii) agus B (ii) Ábhar	= 5 mharc	
Gaeilge	= 8 marc	

A nó B = 1+1+5+8 = 15 mharc

Ceist 3. Léigh an dá dhán thíos: **Féileacán Oíche** le Pearse Hutchinson agus **Ealaí ar an Life** le Mícheál Ó Ruairc. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna a ghabhann leo.

Ní mór ceist **amháin** a roghnú as **A** agus ceist **amháin** a roghnú as **B**.

Is féidir an **tríú ceist** a roghnú as **A nó as B**. Ní gá níos mó ná **leathanach** a scríobh.

Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat.

(15 mharc)

Féileacán Oíche	Ealaí ar an Life
<p>Díreach faoi leac na fuinneoige, ar adhmaid urláir an léibhinn tháinig tú faoi sholas iarnóna</p> <p>4. ar an bhféileacán oíche – ina chodladh, mar a cheap tú. Ghlac tú go cúramach leis an gcréatúr beag álainn,</p> <p>8. ach le foighne ná le boige níor éirigh leat a mhúscailt.</p> <p>Ar bhileog bhán, sa gcistin thuas staighre, 12. gan focal ag cur isteach air, tá an féileacán oíche ina chodladh fós. É donn, bán, airgead-liath,</p> <p>16. órga 's beagnach chomh geal is a bhí riamh: so-ghonta, lán-bheo,</p> <p>19. ag eitilt leis, ar foluain gan léibheann, gan adhmaid, gan fhuinneog.</p>	<p>...péire ealaí bána ag snámh ar an Life i mBaile Átha Cliath</p> <p>4. le déanaí. An lánúin iad? An mbíonn grá idir ainmhithe?</p> <p>8. Idir éin? Cad faoi mhothúcháin? An mbíonn siad croíbhriste?</p> <p>12. An dtéann siad seachtain gan bhia is gan chodladh na hoích' mar atá déanta</p> <p>16. agamsa? Ceisteanna a rith liom ar fheiceáil dom péire ealaí bána</p> <p>20. ag snámh ar an Life i mBaile Átha Cliath le déanaí ...</p>
(Athchóiríodh na buntéacsanna lena gcur in oiriúint do chuspóirí na measúnachta gan é a chur i gcead na n-údar roimh ré.)	

Ceisteanna (iad ar cómharc)

A (Buntuisicint)

(i) Luaigh **dhá** rud faoin bhféileacán oíche sa dán *Féileacán Oíche*.

- Bhí an féileacán oíche ina chodladh, 'díreach faoi leac na fuinneoige, / ar adhmaid urláir an léibhinn.'
- Tá dath 'donn, bán, airgead-liath, órga' geal ar an bhféileacán oíche.
- 'Sa gcistin thuas staighre níl focal ag cur as don bhféileacán oíche. Tá saol idéalach, síochanta, neamhdha ag an bhféileacán oíche.
- Sa saol eile, nó b'fhéidir i saol na brionglóide tá an féileacán oíche 'ag eitilt leis, ar foluain' in áit nach bhfuil aon chonstaic ina bhealach, 'san léibheann, gan adhmaid, gan fhuinneog.'

(ii) Luaigh **dhá** cheist i dtaobh na n-ealaí a rith leis an bhfile sa dán *Ealaí ar an Life*.

Cuireann an file sraith cheisteanna reitriciúla orainn. Fiafraíonn sé an bhfuil cumas braistinte nó mothaithe ag éin agus ag ainmhithe. An dtiteann siad i ngrá le chéile? Má thiteann an dtarlaíonn na rudaí céanna dóibh agus a tharlaíonn do dhaoine.

- An péire iad an ‘péire ealaí bána’ atá i ngrá lena chéile agus dílis dá chéile ar feadh a saoil? [lanúin]
- An mbíonn grá idir ainmhithe nó idir éin?
- An bhfuil ‘mothúcháin’ ag ainmhithe agus éin?
- An mbíonn ainmhithe agus éin croíbhriste?
- An dtéann ainmhithe agus éin seachtain gan bhia nó gan chodladh na hoíche?

(iii) Luaigh **dhá** rud a rinne an duine leis an bhféileacán oíche sa dán *Féileacán Oíche*.

- Rinne an duine iarracht an féileacán oíche a mhuscailt ach theip air.
- ‘Ghlac’ sé ‘go cúramach / leis an gcréatúr beag álainn, / ach le foighne ná le boige / níor éirigh’ leis an féileacán ‘a mhuscailt.’
- Chuir an duine an féileacán oíche ina luí ar bhileog bhán.
- D’fhág an duine an féileacán oíche ‘sa gcistin thuas staighre’ ina luí ar an mbileog bhán.

B (Léirthuisicint Ghinearálta)

(i) Cén **mothúchán** is láidre a mhuscail an dán *Féileacán Oíche* ionat?
Luaigh **dhá fháth** le do fhreagra.

- ✓ **Comhbhá an duine leis an dúlra.**
 - ✓ **Cion an duine ar chréatúir an dúlra**
 - ✓ **Meas an duine ar chréatúir an dúlra.**
 - ✓ **Grá an duine do chréatúir an dúlra.**
- An mothúchán céanna atá i gceist anseo.

- Caitheann an duine go cúramach, ‘le foighne’ agus ‘le boige’, leis an bhféileacán oíche atá ina chodladh, dar leis.
- Cuireann an duine an féileacán ina luí ‘ar bhileog bhán’ san áit is ciúine sa teach ‘sa gcistin thuas staighre / gan focal ag cur isteach air.’ Sa suíomh neamhdha seo síleann an duine go soilsíonn an féileacán ‘chomh geal / agus a bhí’ sé ‘riamh’. Tá an saol seo, an saol eile nó saol na brionglóide, lasmuigh de theorainn agus constaicí saolta, ‘gan adhmaid, gan fhuinneog’. Ní ag eitilt a bhíonn an féileacán oíche a thuilleadh ach ‘ar foluain’, staid bhuan gan tús, gan chríoch nach dtarlaíonn riamh do chréatúir ná do dhuine ar an saol seo.

- ✓ **Grá an fhile don duine**
 - ✓ **Meas an fhile don duine**
 - ✓ **Cion an fhile don duine**
- An mothúchán céanna atá i gceist anseo

- Is léir sa dán **Féileacán Oíche** gur scríobh an file, Pearse Hutchinson, an dán seo do dhuine eile. Glacaimid leis mar sin go dtagraíonn ‘tú’ an dáin do dhuine eile.
- Leagann an file béim ar chineáltas agus ar íogaíreacht an duine eile: ‘Ghlac’ sé ‘go cúramach / leis an gcréatúr beag álainn, / ach le foighne ná le boige / níor éirigh’ leis é ‘a mhuscailt.’

(ii) Scríobh cuntas gairid ar théama an dáin *Ealaí ar an Life*. Is leor dhá phointe eolais.

✓ Is é an téama atá ag an dán seo ná an dúlra [Cén nasc nó cén ceangail atá idir an duine agus an dúlra?]

- Sa dán bhí an file ag siúl ‘le déanaí’ nuair a chonaic sé ‘péire eala bána / ag snámh ar an Life / i mBaile Átha Cliath. Creidtear go forleathan go bhfanann péire ealaí, le chéile ar feadh a saoil agus go mbíonn siad dílis dá chéile ar feadh an ama sin.
- Is dócha go raibh an seanchas sin in aigne an fhile an lá seo mar rith sraith cheisteanna leis ar fheiceáil an ‘péire ealaí bána’ dó. Cé chomh cosúil le daoine is atá ealaí maidir lena gcaidreamh le chéile?
- An bhfanann an péire le chéile cosúil le ‘lanúin’? An bhfuil mothúcháin mar a thuigimid ‘mothúcháin’ acu? An dtiteann siad i ngrá? An mbristear a gcroíthe? An féidir leo déanamh ‘gan bhia’ agus ‘gan chodladh na hoíche’ ar feadh seachtaine? Is ceisteanna [reitriciúla] iad a fhágtar ‘thuas san aer’ gan fhreagraí.

(iii) Luaigh cosúlacht amháin nó difríocht amháin atá idir an dá dhán? Is leor dhá phointe eolais.

Cosúlachtaí

- **Pléann an dá dhán le gnéithe den dúlra.** Tá féileacán oíche i gceist sa dán *Féileacán Oíche* agus péire ealaí bána luaite sa dán *Ealaí ar an Life*.
- **Tá braistintí agus mothúcháin luaite sa dá dhán.** Sa dán *Féileacán Oíche* tagraíonn an file do chineáltas agus boige Alan sa tslí ar chaith sé leis an gcréatúr beag álainn le cúram agus le foighne. Sa dán *Ealaí ar an Life* fiafraíonn an file an mbíonn mothúcháin ar nós grá agus dílseachta ag Ealaí. Fiafraíonn sé an bhfulaingíonn ealaí briseadh croí agus ocras agus oícheanta gan chodladh i ngeall ar imní agus buaireamh.
- **Tá dathanna na gcréatúirí luaite sa dá dhán.** Sa dán ‘Féileacán Oíche’ nuair a chuir Alan an féileacán oíche ‘ar bhileog bhán / sa gcistin thuas staighre’ deir sé linn go raibh an féileacán oíche ‘donn, bán, airgead-liath,’ agus ‘órga’. Sa dán *Ealaí ar an Life* is ‘péire ealaí bána / ag snámh ar an Life / i mBaile Átha Cliath’ a chonaic sé.
- **Baineann an bheirt fhile úsáid as saorvéarsaíocht sa dá dhán.** Tóg na samplaí seo a leanas:

Díreach faoi leac na fuinneoige,
ar adhmad urláir an léibhinn
tháinig tú faoi sholas iarnóna
ar an bhféileacán oíche –
ina chodladh, mar a cheap tú.
(*Féileacán Oíche*)

.....péire ealaí bána
ag snámh ar an Life
i mBaile Átha Cliath
le déanaí.
An lánúin iad?
An mbíonn grá
idir ainmhithe?
dir éin?
(*Ealaí ar an Life*)

Stíl chomhráiteach atá in úsáid ag an mbeirt fhile sa dá dhán. Tugann sé seo saoirse do na filí. Is i ngnáthríthimí na teanga labhartha atá liriciúlacht (ceol) nó easpa liriciúlachta na ndánta. Úsáidtear struchtúr (comhréir) nó ord na bhfocal sna h-abairtí chun braistintí agus míniú an dáin a chur abhaile ar an léitheoir nó ar an éisteoir.

Difríochtaí

✓ **Cinnteacht** [*Féileacán Oíche*] v **Éiginteacht** [*Ealaí ar an Life*]

- Sá dán *Féileacán Oíche* tugann an file cuntas beacht ar an eachtra a tharla.
- Luann sé na háiteanna: ‘díreach faoi leac na fuinneog, / ar adhmaid urláir an léibhinn’ agus ‘sa gcistin thuas staighre’.
- Sa dán *Ealaí ar an Life* tá easpa cinnteachta ag rith tríd an dán ó thús deireadh. Cá háit go díreach a chonaic sé na healaí. Is abhainn fhada í an Life agus is cathair mhór í Baile Átha Cliath.
- Ardaítear sraith cheisteanna reitriciúla ansin ach fágtar iad go léir thuas san aer gan fhreagraí.

✓ **Meadrachtaí / Rithim / Leagan amach / Liricí / Friotal:**

- Cé nach bhfuil aon mheadarachta inaitheanta ar leith i gceachtar den dá dhán is liriciúla go mór é friotal an dáin *Féileacán Oíche* ná friotal *Ealaí ar an Life*.
- Tá séimhe agus ciúnas i liricí *Féileacán Oíche* agus tagann sé sin go healaíonta le téama an dáin – comhbhá an duine leis an dúlra. Ar an lámh eile de seachnaíonn an file an liriciúlacht bhog sin d’aon ghnó sa dán *Ealaí ar an Life*. Úsáideann sé friotal atá bearrtha agus comhráiteach ach arís luíonn sé seo go compórdach le téama an dáin – an mbaineann ‘mothúcháin’ le héin nó le hainmhithe?
- Braithimid go bhfuil an file sa dán *Féileacán Oíche* i dtiúin lena thimpeallacht ach mothaímid sa dán *Ealaí ar an Life* go bhfuil coimhlint nó crá croí de shaghas éigin ag cur as don bhfile.

Ceist 4. Freagair **A** nó **B** anseo. (Ní gá níos mó ná **leathleathanach** a scríobh.)

(15 mharc)

A

- (i) Ainmnigh dán Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil an cineál céanna *ábhair* i gceist ann is atá i do rogha ceann **amháin** den dá dhán i **gCeist 3** thuas.

Ní mór teideal an dáin sin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

- (iii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil faoin gcineál sin *ábhair* sa dán atá ainmnithe agat agus ar an gcaoi a gcuireann an file os ár gcomhair é.

nó

Déan comparáid **ghairid** idir a bhfuil faoin *ábhar* úd sa dán atá roghnaithe agat as **Ceist 3** agus a bhfuil faoin *ábhar* céanna sa dán atá ainmnithe agat.

B

- (i) Ainmnigh dán Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil do rogha ceann **amháin** de na *mothúcháin* seo thíos i gceist ann.

Ní mór teideal an dáin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

(a) Éad

(b) Díoltas

(c) Sonas

(d) Grá

(e) Bród

(f) Díomá

A

Bhí cóisir mhór ag do mhuintir le déanaí. Scríobh litir chuig do chara ag insint dó/di i dtaobh na cóisire.

I do litir luaigh

- **dhá** phointe eolais faoin gcúis a raibh cóisir ann
- **dhá** phointe eolais i dtaobh na ndaoine a bhí i láthair ag an gcóisir
- pointe ar bith **eile** faoin gcóisir.

B

Bhí stoirm mhór i do cheantar i rith an gheimhridh. Scríobh litir chuig do chara a chónaíonn sna Stáit Aontaithe ag insint dó/di i dtaobh na stoirme.

I do litir luaigh

- **dhá** phointe eolais faoin damáiste a rinne an stoirm
- **dhá** phointe eolais faoi mar a chabhraigh tú féin agus do chairde le muintir na háite
- pointe ar bith **eile** faoin stoirm

C

Léigh tú cuntas i do nuachtán áitiúil faoi Chomóradh Éirí Amach 1916 i do cheantar féin. Scríobh an litir a chuirfeá chuig eagarthóir an nuachtáin sin faoin gcuntas.

I do litir luaigh

- **dhá** phointe eolais a luadh sa chuntas faoin gcomóradh a n-aontaíonn tú leo
- **dhá** phointe eolais **eile** a luadh sa chuntas nach n-aontaíonn tú leo
- pointe ar bith **eile** faoin gcuntas.